

ՊԱՏԿԵՐ

ՀԱՆԴԵՍ ԿԻՍԱՄՍԵԱՅ

ՀԻՆԳԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ, ԹԻԻ 2

1 Մայիս 1894

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ

ՏՊԱՐԱՆ.

ՃԻՎԷԼԷԿԵԱՆ

Պատրաստեց ճառագետ Թիւ 20

1894

ԲՈՎԱՆԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

1. ԲԱՆՍԽՕՍՈՒԹԻՒՆ Աստուածապատի, Հոգեոր Տեառն:
2. ՏՈՄԱՐԱԳԻՏԱԿԱՆ — Ս. Վ. Ն.
3. ՊԱՏԱՐԱԳԱՄԱՏՈՅՑ. — ՆՈՅՆ.
4. ՎԱՐՔ Ս. ՄՈՆԻՔԱՅԻ. — ՅՈՎՀ. ԱՔԷԿՆԻ Վ.

Պ Ա Տ Կ Ե Ր

Հ Ա Ն Դ Է Ս Կ Ի Ս Ս Մ Ս Ե Ա Ց

Հինգերորդ Տարի

Թիւ 2

1 Մայիս 1894

ՅԻՍՈՒՍԻ ՔՐԻՍՏՈՍԻ ԾԱՌԱՅ

ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՊԵՏՐՈՍ Ժ.

ՊԱՏՐԻԱՐԻՔ ՏԱՆՆ ԿԻԼԻԿԻՈՅ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍ ՀԱՅՈՑ ՈՒՂՂԱՓԱՌԱՑ

ՀԱՍՏԱՏԵՍԱԼ

Ի ՍՈՒՐԲ ԳԱՀԷՆ ՀՌՈՎՄԱՅ

Պատուական եղբարց, Մեծարոյ վարդապետաց եւ Քանաւայից եւ Համօրէն Աստուածասեր ժողովրդեանս, ողջոյն, սեր, խաղաղութիւն եւ խնդութիւն բազմացի 'ի Քրիստոս Յիսուս:

Հրաշափառ Սուրբ Յարութեան տօնախմբութիւնը՝ զոր այսօր մեծաւ շքով կատարելու Ամենագութն Աստուած զՄեզ արժանի ըրաւ, պատեհ առիթ մ'է որ Ձեզ մի քանի յորդորական խօսք ուղղեմք: Մեք այսօր համառօտ լանախօսութեամբ մը Ձեզ պիտի յիշեցնեմք՝ ազօթելու նուիրական պարտաւորութեան նկատմամբ Եկեղեցւոյ վարդապետութիւնը. այնչափ աւելի հարկաւոր է որ Դուք այս վարդապետութեան վրայ ներքին համոզումնիդ ամբապնդէք, որչափ որ անկրօնութեան ու ապականութեան յորձանք ամեն կողմ ողողելու վրայ է եւ մինչեւ արեւելք իսկ հասած: Աստուծոյ գոյութիւնը ուրանալ չկարենալով հանդերձ՝ իբր թէ Աստուած չըլլայ եւ հանդերձեալ կիսանքն երեւակայական առեղծուած մը ըլլայ, կը Հանան այսօրուսն սուտակասպաս փիլիսոփայք գործնականապէս Աստուծոյ գոյութիւնը ջնջելու մարդկային ընկերութեան եւ ընտանեաց մէջէն: Անպիսան լրագիրք, անօրէն գրութիւնք, ամպարիշտ վարդապետութիւնք ուրիշ նպատակ չունին, եթէ ոչ այս մոլար վարդապետութիւնը տարածել, մանաւանդ երիտասարդաց դասուն մէջ եւ հետզհետէ ջնջել գործնականապէս ինչ որ Քրիստոնէական կրօնքը դարերէ ի վեր սորվեցուցած է եւ աւանդած:

Արդ այս ամպարիշտ վարդապետութեան դէմ մաքառելու ամենէ զօրաւոր միջոցը Ազօթքն է: Ազօթելով ոչ միայն Աստուծոյ գոյութիւնը եւ Նախախնամութիւնը կը խոստովանիմք, այլ միանգամայն ազօթից միջոցաւ Աստուծոյ հետ յարաբերութեան մէջ կը մտնեմք. «Ձի նովաւ կեամք, շարժիմք եւ եմք»՝ այսպէս կը խօսէր Պօղոս Առաքեալ քարոզելով առ Աթենացիս զԱստուած, զոր առանց ճանաչելու կը պաշտէին:

Ա.

Ամենակալն Աստուած իւր յաւիտենականութեան մէջ չէ առանձնացեալ, ինչպէս Մեր Քահանայապետական մաշտոյին մէջ մաղթանքն առ Աստուած ուղղելով կ'ըսէ, «Ձի մի՛ դու միայն վայե-

խնայեա զբարութիւնն անձառելի թաղաւորութեանդ քո, այլ զի եւ յարարածս քո բլխեալ տարածանեա զբարութիւնն զթութեանդ քո» վասն որոյ Աստուած իւր իմաստութեամբն եւ բարութեամբը կը կատարէ եւ կը խնամէ իւր ստեղծած արարածներն, բանաւոր եւ ազատ մարդս չի կրնար մաս չունենալ Աստուածային Նախանամութեան հետ. իւր Արարչին հետ մարդու ունեցած եւ իւր բնութեան վայելող օրէնքն Ազօթքին գաղափարին մէջ ամփոփեալ է: Այս նուիրական պարտուց լաւ եւս խելամուտ ըլլալու համար, հարկ է Քրիստոսի Տեսնն Մերոյ մեզ սորվեցուցած վարդապետութիւնը ի քնին ամուռլ: Քրիստոս Տէրն Մեր աւարտած էր իւր Ազօթքը, շուրջն էին իւր աշակերտք, ասոնցմէ մէկը իրեն կ'ըսէր. «Տէր ուս՛ մեզ յազօթս կալ» եւ Քրիստոս փութացաւ իւր Աստուածային բերնէն արտասանել այն Տէրունական Ազօթքը զոր մինչեւ ցկատարած աշխարհի պիտի կրկնեն զՔրիստոս Տէրն Մեր ճանաչելու բազմն ունեցող ժողովուրդք, մեծ եւ փոքունք, հարուստք եւ աղքատք, եւ ինչպէս Սուրբ Օգոստինոս՝ որուն Աստուածախօսութեան եւ իմաստասիրութեանը զմալլած զինքն կը խոստովանի նաեւ «հինաւուրց մարդն» անուանակոչութեամբ երեւելի հանդիսացած բողոքական Քաղաքագէտն, եւ որուն կը պարտինք զլխաւորապէս «բարեկամ ժողովրդեան» անուան արժանացեալ Մեծանուն Մանինկի եւ «Արծիւ Անգղիոյ Համալսարանի» անուանակոչեալ Նիւմանի զարծը, Սուրբ Օգոստինոս՝ կ'ըսէ թէ Քրիստոս Տէրն Մեր այս Տէրունական Ազօթքը ո՛չ միայն Աշակերտաց, այլ եւ բոլոր Եկեղեցւոյ աւանդեց, ո՛չ միայն իւր աշակերտացը սորվեցուց ազօթելու կերպը, այլ բոլոր սպազայ ազգաց եւ ազանց:

Քրիստոս Տէրն Մեր ոչ միայն Ազօթից ձեւ մը աւանդեց մեզ Տէրունական Ազօթքով, այլ նոյն ազօթքով ուզեց մեզ աւանդել բոլոր Աստուածային Նախանամութեան տնօրինութիւնը, Քրիստոնէական վարդապետութեան յատուկ այն պարզութեամբ եւ քաղցրութեամբ որ Աւետարանի խօսքերու յատկանիչն է, ամենապարզ մտաց ըմբռնելի եւ ամենաբարձր մտաց եւս զոհայուցիչ:

Քրիստոս Տէրն Մեր զԱրարիչն եւ զԱմենակալն Աստուած իւր որդւոց հոգն տածող Հօր մը կը նմանցնէ, «Խնդրեցէք եւ տացի ձեզ, հայցեցէք եւ դո՛ւրք, բաղխեցէք եւ բացցի ձեզ» եւ աւելի ընտանեկան եւ մտերմական բառերով շեշտելով իւր վարդապետութիւնը կ'աւելցնէր եւ կ'ըսէր. «Յո՞ ոք ի ձէնջ հայր՝

խնդրիցէ որդի իւր ձուկն, միթէ փոխանակ ձկանն զձ տայցէ նմա, եւ խնդրիցէ ձու՝ միթէ կարիճ տայցէ նմա)։ Այս նմանութեամբ Քրիստոս Տէրն Մեր մեզ կը սորվեցնէ Աղօթքի օրէնքն որ հարկաւոր է մարդկային կենաց ընթացից մէջ։ Հայր մը իւր ընտանեաց մէջ Երկնային Հօր ներկայացուցիչն է, որ է Հայր ընդհանուր մարդկութեան, ինչպէս Սուրբ Օգոստինոս կ'անուանէ զինքն «Գերագոյն Հայր ընտանեաց»։ Ընտանեաց մէջ որդիք կը զգան իրենց ծնողաց ունեցած հնազանդութեան պարտքը, բայց միանդամայն համոզեալ են թէ իրենց բոլոր պիտոյքը պիտի գտնեն անոնց բարութիւնէն եւ իմաստութիւնէն։ Ծնողք կը հրուկեն իրենց որդւոց վրայ երկնաւոր Հօր պէս, որ կը հսկէ բոլոր մարդկութեան վրայ. կը կատարեն զանոնք իրենց նախախնամութեամբ որ թէպէտ անկատար՝ բայց իրական պատկեր մ'է Աստուածային Նախախնամութեան, որով Աստուած իւր Արարածներն կը խնամէ։ Աղօթքով այսինքն ազաչելով է որ որդիք իրենց կարօտութեան եւ պիտոյից մէջ կը զիմնն առ ազբիւրն բարութեան զոր Աստուած զրած է ծնողաց մէջ։ Բսէք ս'ի Հարք եւ Մարք, միթէ ձեր որդւոց այդ ազաչանքը չէ՞ այն կապը որ անոնց սիրաբ ձեր սրտին հետ կը զօդէ. միթէ ձեր որդւոց տալու ձեր զգացած երջանկութիւնը չէ՞ առաւել քան այն հաճութիւնը զոր ձեր որդիք կը զգան ձեր բարիքն ընդունելու տակն։ Քրիստոս Տէրն Մեր իւր խօսքը կ'աւարտէ այնպիսի քաջակերական բազդատութեամբ մը որ Աղօթքին ազդեցութեան նկատմամբ մեզ անհուն վստահութիւն կը ներշնչէ եւ քաղցրութիւնը կ'ապացուցանէ. «Իսկ եթէ դուք որ չարքդ էք, կ'ըսէ, զիսէք պարզեւս բարիս տալ որդւոց ձերոց, ս'րչափ եւս առաւել Հայրն ձեր յերկնից տացէ բարիս այնոցիկ որ խնդրենն ի նմանէ»։ Եւ յերաւի իսկ եթէ Աստուած այնչափ բարութիւն զրած է մարդկային սրտին մէջ, որ այլուստ կենթակայ է թերութեանց եւ պակասութեանց, ինչպէս վստահ ըլլալու չենք Երկնային Հօր Նախախնամութեան վրայ, ուստի են ամենայն տուրք բարիք եւ ամենայն պարզեւք կատարեալք եւ է սկզբնատիպն անհուն բարութեան։

Ի՞նչ է առաջի Աստուծոց քիչ մը մտածել եւ Աստուածային նախախնամութիւնն որ զմարդկութիւնն կը կառավարէ, ծնողաց հոգացողութեան հետ բազդատել, Աղօթից օրինաց խլամուտ ըլլալու համար։

Ծնողք կը մերժեն իրենց որդւոց ազաչանաց զիջանել եթէ

կենաց փորձասութեան սպակասութեան պատճառաւ կամ մըղ-
եալ ի կրից իրենցմէ վնասակար բան մը խնդրենս Այդ զպայումը
խմաստութեան եւ հայրական բարութեան արդիւնքն է :

Բայ աստի երբեմն ծնողք քիչ շատ երկար տանն իրենց
որդւոց ազաչանայը չեն զիջանիր, որպէս զի սորվին զնահատել
բարեաց արժէքը, զայն ընդունելու համար յարատուելով յազա-
չանս կամ անոնց տարապայման եռանդն մեղմայնելով սորվեցը-
նեն անոնց թէ նաեւ օրինաւոր խնդրոց մէջ չափաւորութեան
օրէնքն յարդելու է :

Որդւոց ազաչանքը ճշմարիտ եւ օրինաւոր ըլլալու համար պէտք
է նաեւ որ հեղութեան՝ խոնարհութեան եւ վատահոլութեան պայ-
մանօք ներշնչեալ ըլլայ. որդիք պէտք է որ զգան իրենց ծնողքէն
ուճեցած կախումը, իրենց խնդիրքը հրամայական ձեւով չ'ստա-
ջարկելու համար. միանդամայն երբէք տարակուսելու չեն իրենց
ծնողաց սրտին բարութեան վրայ : Մեր առ Հայրն ամենակալ
ուզված աղօթքներն ալ նոյն հանգամանօք ընկերացեալ պիտի ըլ-
լան, եւ նոյն պայմանօք է որ մեր Աղօթքն ալ լուրի կ'ըլլան ՚ի Հօրէ
Ամենակալէ, վասն զի ինչպէս ըսինք, երկրաւոր հայրն ներկա-
յայուցիչ է յերկրի Գերագոյն Հօր որ յերկինս է :

Անտարակոյս մարդկային ընտանիքն անկեալ վիճակին մէջ
հազար ու մէկ թերութեանց ենթարկեալ՝ չ'իրացնէր իւր նախ-
նական կազմութեան պատկերը. բայց Ամենագութ Արարչին
մարդուս ստեղծման առթիւ մարդկային բնութեան չնորհած այն
Օրհնութիւնը այնպէս ազդու եւ զօրեղ եղած է որ ոչ սկզբնա-
կան մեղքը եւ ոչ իսկ մարդկային ապականութեան համար արը-
ուած ջրհեղեղի պատիժը զանի անհետ ընել չէ կարողացած. ըն-
սանի յարկը բոլոր իւր թերութեամբք հանդերձ՝ պիտի մնայ
աշխարհիս վրայ Աստուածային Նախախնամութեան պատկերը :

Աւետարանական այդ վարդապետութեան լուսովը զոր Ն-
կեղեցի Սուրբ ամենայն հաւատարմութեամբ պահած է, անհետ
կ'ըլլան մարդկային ամբարտաւանութեան Աղօթից զէմ յարու-
ցած հակառակութիւններն, զոր հին ստապատիր փիլիսոփայա-
կան զպրոցք ստեղծած են, եւ որք հիմա ալ այլ եւ այլ ձեւե-
լու տակ նորոգուած են, Առակաց զրոց մէջ վաղեմի ամպա-
րիտք կ'ըսէին, «Ոչ զոյ բժշկութիւնն ի վախճանի մարդոց . . .
զի յանկարծակի իմն եղեաք եւ յեա այսորիկ վնիցիմք իբրեւ ըզ-
չեղեալ. զի իբրեւ զծուխ է շունչ յոնգունս մեր եւ իբրեւ զկայ-
ծակն՝ բանն ի շարժման սրտի մերոյ. յորոց ի չիջանելն՝ մոխիր

լինի մարմինն եւ ողին ավուի իբրեւ զօղ թոյլ . . . անյցին կեանք մեր իբրեւ զհետս ամպոյ եւ իբրեւ զչամանդաղ ցրուեսցին հալածեալք ի ճառագայթից արեգական եւ ի տապոյ նորա ճանրացեալք»։ Թող այժմեան ամպարիշտ եւ մոլորեալ անձինք ուռուցեալ մտօք եւ սրտիւ շաղվաղփին թէ աշխարհս հարկաւոր օրէնքներով կը կառավարուի, եւ թէ Աղօթք չին կարող զայն փոխելու, զի չիք Աստուածային Նախախնամութիւն։ Թող Աստուծոյ բարութիւնը կապեն կաշկանդեն անդարձ վճիռներով զոր նոյն ինքն Աստուած չիցէ կարող փոփոխել։ Թող այս ամբարտաւան անձինք իրենց նորահնար ենթադրութեամբք որք զիրար հեռզհեռէ կը ջնջեն, կարծեն եւ շաղվաղփին թէ Տիեզերք անհուն իմաստութեան գործը չին եւ նպատակ մը չունին, այլ զիպուածոյ արդիւնք մ'են։ մտածելը, խորհիլը, պատճառաբանութիւնը ըզեղի գործողութիւն մ'է, լուսարբի ծնունդ մը, յաւիտենական նիւթոյ մէկ անձանօթ ոյժն։ չկայ բարոյականութիւն, վասն զի չկայ մարդկային կամաց աղատութիւն։ չարիք, ոճիրք, հարկաւոր գործքեր են, ուստի պատասխանատուութիւն ալ չկայ. որուն անհրաժեշտ հետեւութիւն է զմարդ անանոց կարգը ստորացնել եւ մարդկային ընկերութիւնը վայրենի վիճակի վերածել։ Թողէք որ անդգամը ըսէ «ի սրտի իւրում թէ ոչ գոյ Աստուած», այլ տիեզերք համօրէն եւ ողջամիտ գիտութիւնը պիտի գոչեն թէ գոյ Աստուած, գոյ Արարիչ մը, գոյ Նախախնամութիւն մը։ Իսկ մարդկային հողին Սուրբ Աւետարանի հետ կը պատասխանէ թէ զԱստուած ճանաչելու եւ զանի սիրելու համար ստեղծուած է եւ զանի իւր մտօք ըմբռնած է եւ ալ չի կրնար բաժնուիլ, վասն որոյ անմահ է եւ ազատ, ուստի ոչ հարկ՝ ոչ բռնութիւն կ'ընդունի, եւ թէ Աղօթքն այն բարոյական օրինաց մէկ պայմանն է որ կ'առաջնորդէ մաղկութիւնը իւր վերջին դերագոյն նպատակին եւ անոր զօգն է, եւ թէ ընտանեաց մէջ Աստուած իւր Նախախնամութեան գրոշմը թողած է, ինչպէս իւր ամէն գործոց մէջ թողած է իւր անհուն կատարելութեանց հետքն։ Այսպէս խօսեցան երկնային հաւատարմով Լուսաւորեալ Սուրբ Հարբ եւ Վարդապետք, այսպէս խօսեցան Սուրբ Օգոստինոս եւ Սուրբ Թովմաս, ապացուցանելով թէ Աղօթից օրէնքն ողջ մտաց սկզբանց դերազանցարար յարմար օրէնք մ'է։

Բ

Քրիստոս Տէրն Մեր չի բաւականացաւ մեզ Աղօթից օրէնքն սորվեցնելով, այլ մեզ ցոյց տուաւ անոր զործադրութիւնը. ինչպէս Գործք Առաքելացի մէջ կաւանդուի, «զոր սխաւ Յիսուս տոնել Յւ ռուսցանել», Աւետարանի մէջ օրինակ եւ սլառուէրն միշտ կ'ընկերանան. Քրիստոս Տէրն Մեր աղօթեց, բայց զիչերնիրն բուն ի զլուս աղօթքով անցուց, ամենայն եռանդեամբ աղօթեց ի ճգնաժամուն Ձիթենեաց պարտէզը. չէ թէ Աղօթից պէտք ունէր, վասն զի հաւասար Հօր Աստուծոյ, հաւասարակից էր իւր ամենակարող զօրութեան, բայց ինչպէս Սուրբ Հարք կը խորհրդածին՝ աղօթեց իւր ներկայացուցիչ մարդկութեան անօրինութեամբ վերանորոգեալ մարդկութեան եւ միանդամայն մեզ օրինակ բարի տալու համար:

Մինչև այն աստիճան զմեզ սիրեց որ նոյն խակ աղօթից ձեւն մեզ սորվեցուց Տէրունական Աղօթքով, որուն միայն մէկ սկզբնաւորութիւն եւ ընդլայնումն են ուրիշ ամեն աղօթք եւ ժողովանքներ:

Տէրունական Աղօթքը, Սիրեցեալ ժողովուրդ, եթէ բաւ խելամուտ ըլլանք, բայց Քրիստոնէական կենաց ծրագիրն է, եւ զերբնական կենաց ողին: «Հայր մեր որ յերկինս ես» տեսէք, Բարեպաշտ ժողովուրդ, Քրիստոս Տէրն Մեր անմիջապէս երկու բառով մեր բնութեան արժանապատուութիւնը մեր աչաց առջև կը դնէ: Մարդն յԱստուծոյ է եւ զնա իւր Հայր կը կոչէ: Եթէ երկրիս վրայ իւր գոյութեան թերութեամբք եւ տրկարութեամբք պաշարեալ է իւր կեանքը, իւր վերջին վախճանըն եւ նպատակն յերկինս Աստուած է: Առաջին «Հայր» բառը Քրիստոսի իւր աշակերտաց տուած հրաժեշտի կը համապատասխանէ, երբ իրենց ըսաւ «ի տան Հօր իմոյ օթեւանք բազումք են եւ ես երթամ եւ պատրաստեմ ձեզ տեղի»: Ահաւասիկ այս է այն քաղցր եւ անդարձ խոստումնքը զոր Քրիստոս Տէրն Մեր յանձին աշակերտաց ըրած է այն բիւրաւոր հաւատացելոց՝ որ իւր անունը կը կոչեն ըսելով «Հայր մեր որ յերկինս ես»:

Այս երկրիս վրայ, մեր այս պանդխտութեան աստին մեք որդիք Աստուծոյ՝ եթէ ենթարկեալ եմք կենաց կարեացը, պէտք չէ որ մտնանք մեր յաւիտենական ապագայն, եւ ոչ խակ անտարբեր ըլլանք մեր Երկնաւոր Հօր փառաց: Տեսէք՝ Սիրելի ժո-

զովուրդ, ինչպէս Քրիստոս Տէրն Մեր Տէրունական Աղօթքով մեզ կը սորվեցնէ այս վարդապետութիւնը:

Նախ մեր միտքը եւ սիրտը զէպ յԱստուած ի վեր կ'ընծայեցուցանէ, երբ կ'ըսենք «Սուրբ եղիցի անուն քո» ո՛չ պաքէն այս բարբառը պէտք է որ բղխէ բնականաբար մարդկային ստեղծուածոց սրտերէն, վասն զի մարդս Աստուծմէ է եւ առ Աստուած կը վերադառնայ, ամենայն ինչ յԱստուծոյ առած է, սիրոյ արտայայտութիւնը առ Հայրն իւր Աստուած՝ առաջին պարտքն է եւ նա միայն կրնայ սաղ իւր հողւոյն գոհացումը եւ խաղաղութիւնը, մեր այս սիրոյ պարտքը կը կատարեմք երբ կ'ըսենք «Սուրբ եղիցի անուն քո»:

Եւ եթէ մեք կը սիրեմք զԱստուած, իւր անունն կատարելութեանը համար, պարտիմք սիրել զինքն նաեւ առ երախտազխտութեան վասն ընկալեալ բարեաց եւ մաղթենք որ իւր թագաւորութիւնն դայ հասնի մեր վրայ. «Եկեսցէ արքայութիւն քո», այսինքն թէ նա թագաւորէ մեր վրայ իւր չնորհօքը այս աշխարհիս կենաց մէջ, եւ իւր փառօք ի հանգերձելունս:

Իսկ ո՞րն է այն ճամբան որուն մեք պարտիմք հետեւիլ երկնային հայրենեաց համակու համար: Այն ճամբան է զոր Աստուծոյ կամքը մեզ ցոյց տուած է, այն կամքը որ միշտ բարի է թէ մեզ աւանդուած պատուէրներովն եւ թէ հանապազօրեայ զիպուածոց մէջ, վասնորոյ կը գոչենք «եղիցին կամք քո որպէս յերկինս եւ յերկրի»:

Առաջին երեք մաղթանք Տէրունական Աղօթից՝ մեր յաւիտենական փախճանին եւ ապագային յատուկ են. բայց Ամենազուրկն Աստուած որ զաշտերու թռչուններն եւս կը հողայ, որպէս ինքն մեզ կը սորվեցնէ քաղցր եւ հայրական զթով մը չի մոռնար նաեւ մեր երկրային կենաց վիճակը:

Մեր կարօս եմք որ իւր Աստուածային Աջը մեզ ընձեռէ մեր հանապազօրեայ մտունը, վասն որոյ մեզ կը սորվեցնէ ինդրել նաեւ մեր երկրային սխտոյքը. «դ՛հայ մեր հանապազօրդ սուր մեզ:» Եւ քանզի Քրիստոսնայն մկրտութեամբ սուրբ աւազանին վերբնական կենաց եւս բարձրացած է, վասն որոյ Քրիստոս Տէրն Մեր մեր հողւոյ համար հողւոր անունդն ալ հայթայթած է, հայիւ սուրբ Հաղորդութեան, որ ո՛չ այլ ինչ է, եթէ ո՛չ նոյն ինքն Տէրն Մեր, Հաց կենդանի իջեալ յերկնից, վասն զի ինչպէս մարմնոյ պէտք էր անունդ՝ բնական կեանքը

պահելու համար, հողույ համար ալ պէտք էր հացն՝ որ շնորհաց կեանքը բաշխէ մինչև որ հասնի ի կեանս փառաց:

Տէրունական Աղօթից վերջին երեք խնդրածովք Քրիստոս Տէրն Մեր մեզ կը սորվեցնէ թէ ո՛ւր պէտք է փնտուկ աշխարհիս կենաց յարակից եղող չարեաց զարմանը:

Մարդու համար ամենամեծ չարիքն այս աշխարհիս մէջ, ճշմարիտ չարիքն՝ մեղքն է, որ զմեզ Աստուծոյ բարեկամութենէ կը զրկէ. վասն որոյ Քրիստոս Տէրն Մեր մեզ կը սորվեցնէ որ մեղքէ ազատինք ըսելով «Թող մեզ զպարտիս մեր». այսինքն թող զմեզս մեր. չի մոռնանք որ մենք այսպէս աղօթելով կը զիմենք առ Հայր մեր որ ոչ կամի զմահ մեղաւորի, այլ նորա դարձը եւ ապրիլը: Միանգամայն զիտենք այն ներողամիտ թէութիւնը զոր Աստուած մեր մեզաց թողութեան համար կը պահանջէ մեզմէ, «որպէս եւ մեր թողումը մերոց պարտապահաց»: Տեսէք Աստուածային զթութեան սխարլի հանդէսը, նա զմեզ կ'արտօնայնէ մեր արդարացուցման վճիռը մեք մեզի տալու. բաւ է որ մեք ալ թողումք մեր պարտապանաց. որչափ առաւել մտածենք Աստուածային նախախնամութեան սընորհութիւնը մարդկութեան վրայ, այնչափ աւելի խելամուտ կ'ըլլամք Աստուծոյ բարեկութ իմաստութեան եւ այն քաղցր հայրական ձեւոյն եւ եղանակին՝ որով մեզ կը վարդապետէ Տէրունական Աղօթքին միջոցաւ:

Մարդու կեանքը աշխարհիս մէջ պատերազմ մ'է, Քրիստոս Տէրն Մեր Տէրունական Աղօթքով այս պիտոյքն ալ ի նըկատի առած է. մեզ կը սորվեցնէ աղօթել առ Աստուած՝ որպէս զի փորձութեանց մէջ չիցնանք եւ չի յաղթուինք, «Եւ մի ամանիք զմեզ ի փորձութիւն». պատերազմիլ եւ աղօթել, ահաւասիկ Քրիստոնէի պարտքը եւ կեանքը. ընդ մեզ է Աստուած՝ երբ կ'աղօթենք: Փրկիչն զայն մեզ խոստացաւ երբ Սուրբ Հաղորդութեան խորհուրդը հատատելէն յետոյ առ Հայր իւր այսպէս ազաչեց, «կը խնդրեմ քեզմէ որ չէ թէ զանոնք աշխարհէս հանես այլ ի չարեաց փրկես». «Ոչ զայս ազաչեմ զի բարձցես զնոսս յաշխարհէ, այլ պահեսցես զնոսս ի չարէ». վստահ ըլլանք ուրեմն թէ մեր աղօթքն առ Հայրն Աստուած ընդունելի՛ պիտի ըլլան, վասն զի մխտցեալ են Փրկիչն ամենազօր աղօթիցը հետ:

Յոր կրանկին ըսած է թէ մարդս կարճատև կ'ապրի աշխարհիս վրայ եւ կեանքը լի է տառապանօք. մարդկային ազգը

իւր անկմանէն ի վեր նոյն վիճակին ենթարկեալ է: Մեր Տէրը եւ Փրկիչը ասոր ալ ճարն գտնելու, եւ մեր հողոյն եւ մարմնոյն տառապանաց եւ ցաւոյ դարման մը հայթայթելու համար կը սորվեցնէ մեզ Տէրունական Աղօթքը վերջացնելու սա մաղթանքով, «այլ փրկեա՛ գմեղ ի չարէ»: մաղթանք հանապազօրեայ այս արաստուաց զաշտին մէջ, բայց ազգու մաղթանք վասըն զի մեզ զայն սորվեցնողը՝ Փրկիչն Մեր՝ թէ՛ կարող է եւ թէ՛ կրողէ զմեզ փրկել ի չարեաց:

Իրաւացի չէ՞ արդեօք, Բարեպաշտ հաւատացեալք, թէ՛ Տէրունական Աղօթքը մտածելով՝ մարդուս թէ՛ հողեւոր եւ թէ՛ մարմնաւոր կենաց հանգէսը անոր մէջ կը գտնեմք, կը սորվինք աղօթքով կանոնաւորել մեր աստի կեանքը եւ խելամուտ ըլլալ թէ՛ Աղօթքն է արարածոյ ընդ իւր Արարչին, տկարութեան ընդ ամենակարողութեան, տղխութեան ընդ անհուն իմաստութեան, մարդկային անկման ընդ երկնային բարութեան եւ զըթտութեան զօրն եւ կապը:

Գ.

Աղօթից օրէնքը մեր Աստուծոյ հետ ունեցած յարաբերութեան կանոնն կը կազմէ, վասն որոյ կը զօրէ թէ՛ իւրաքանչիւր յատուկ անձանց, թէ՛ ընտանեաց եւ թէ՛ մարդկային ընկերութեան համար:

Մինչեւ զարդ Մեր ըսածներէն յայտնի կ'երևի թէ՛ իւրաքանչիւր անհատի համար Աղօթքը իւր հանապազօրեայ եւ սովորական պարապումն պիտի ըլլայ, եւ որովհետեւ մեք կեամք եւ կ'ապրինք Աստուծոյ անընդհատ պահպանութեան եւ բարութեան շնորհիւր, պէտք է ուրեմն որ հանապազօրեայ հազորակցութեան մէջ ըլլանք մեր Պահպանչին հետ, երախտապիտութեան եւ սիրոյ հաւատեօք: Վասն որոյ առաւօտեան եւ երեկոյեան Աղօթքը Քրիստոնէի կենաց կենսական պարտքն է: Հանապազօրեայ աղօթից մոռացութիւնը դործնականապէս զԱստուած չի ճանաչել մ'է. այն ատեն մարդս թախառելով իւր կրօնի ճամբուն մէջ կ'ապրի իբր թէ չ'ըլլայ Աստուած: Միթէ՛ վայել է մարդու որ ի պատկեր Աստուծոյ ստեղծեալ է, եւ որուն միտքը կըմբնէ անհուն էակը, կը վայելէ՞ արդեօք որ զինքը ստորնայնէ անբան արտարածոյ կարգը եւ զրկէ՛ զինքը Աղօթից բարեմասնութենէ որ միայն բանաւոր եւ ազատ կամք ունեցող էակաց առանձնաշնորհութիւնն է: Բայց զժրալզարար կան Քրիստ-

տոնեայք որք չեն աղօթեր, մաքերնիդ բերէք ձեր պատանեկութեան աստիճանը երբ եռանդեամբ կ'աղօթէիք, եւ անոր քաղցրութեան ճաշակը կ'առնուիք, վասն զի ձեր սիրտը տակաւին չէր դառնացեալ կրից յուզմամբ, հաճութիւն կը զգայիք Աստուծոյ հետ՝ ձեր հասաչին հետ՝ խօսելու, միթէ հիմա կարօտութիւն չ'ունիք անոր մօտենալու, անոր հայրական օժանդակութիւնը խնդրելու, հիմա որ կենաց ճամբուն մէջ յառաջացեալ կը պաշարիք աշխարհիս բաղձադիմի տառապանօք, կրից յուզման ծանրութիւնը կը զգաք եւ կը տեսնէք թէ ծերութեան բնոր ձեր բոլոր սցեկերն երթալով պիտի տկարացնէ՝ միթէ Աստուծոյ օգնութեան հարկն չէք տեսներ:

Բայց առանձնական աղօթքը բաւ չէ, ընտանիքն ալ պէտք է որ աղօթէ. ընտանիքը Աստուածային հաստատութեան մ'է, որ մարդկային Ազգը կը կազմէ. հաստատութիւն մը որ Աստուծոյ իմաստութեան եւ բարութեան ապացոյցն է. ուր ծնողք Աստուծոյ պատկերն են, ուր իրենց որդւոց վրայ ունեցած հոգացողութիւնը, որով զանոնք աշխարհիս մէջ կառայնորդն եւ Քրիստոնէական կրթութեամբ ի ճանապարհ կենաց կ'ուղղեն, Աստուածային Նախախնամութեան խորհրդանիշն է. ընտանեաց մէջ հաւատար աղօթքն հարկաւոր է, որպէս զի սիրտք եւ միտք ի նոյն հաւատս միանան, նոյն յուսով կ'ազդուութիւն եւ նոյն սիրով ոգևորին. Քրիստոնեաց ընտանեաց բարի սովորութիւնն է այդ, եւ Մեր Հասարակութիւնը ի սկզբանէ անտի յարգած եւ ի դարձ դրած է այդ սքանչելի եւ հոգեպարար սովորութիւնը: Ինչ վեղեցիկ հանդէս է տեսնել ծնողք իրենց որդւոց եւ ծառայից հետ միատեղ երեկոցներն ուղղել միաբերան իրենց մաղթանքն առ Հայրն ամենազուտ եւ ամենակալ. ինչ մխիթարական տեսարան է երբ ընտանիք համօրէն ի հաւատար աղօթս դուռնաբաւ իրենց յարկին վրայ Քրիստոսի Տեսնն Մերոյ հովանաւորութիւնը կը խնդրեն եւ նշանաւ Սրբոյ Խաչի կնքելով զընակարան եւ առ Փրկիչն Յիսուս երեկոցեան ողջոյնը տալով կը բաժնուին: Չըլլայ թէ, Սիրեցեալ ժողովուրդ, մէկդի թողուք այդ բարի սովորութիւնը որ Քրիստոնէական ընտանեաց գրօշմն է եւ յատկանիշը՝ Գիտցած ըլլաք որ հաւատար աղօթից խնկանուէր բուրմունքը առ յերկինս առաքող ընտանեաց յարկին Քրիստոս Տէրն Մեր ատանձին պահապան հրեշտակ մը՝ մտնաւանդ թէ բանակս հրեշտակայ կ'առաքէ, ինչպէս որ Մեր Սուրբ Եկեղեցին Հանգստեան եւ Խաղաղական ժամերու մէջ կ'աղօթէ, Տէրունական անուամբ

նոյն յարկը տեառնազրելու, անոր սեմոց վրայ հսկելու, զանի անտես եւ աներեւոյթ փորձանքներէն ազատելու, անոր բնակիչներն ի ժամ փորձանայ միտիթարելու եւ արտիելու համար Այս, պէտք է որ Մեր Հասարակութեան ամեն ընտանեաց մէջ հաւատար սղօթք ըլլան. Զնդ կ'ուզղեմք ո՛վ Հարք եւ Մարք Մեր խօսքը, Մեր աղաչանքը, Մեր պատուէրը, հաւատարիմ մընացէք այդ Բրիտանեական սովորութեանը, եւ այն ասեն Աստուծոյ Օրհնութիւնը մուտ կը գանէ ձեր յարկին մէջ, սէր եւ խաղաղութիւն կը տիրէ. կ'անհետանան դժտութիւնք եւ սարածայնութիւնք եւ փորձանք, որդիք կը զգատտանան, ծառայք կը շինուին, հաւատարիմ կը մնան: Այսօր Բրիտանոի Տեառն Մերոյ Յարութեան հանդիսի ասթիւ այս Սուրբ Սեղանոյ առջև ուխտեցէք անվթար պահել այդ Բրիտանեական սովորութիւնը, ձեր որդւոց իբր գանձ եւ անդին ժառանգութիւն թողուլ, եւ եթէ ուժացեալ էք այս հոգեպարար սովորութեան մէջ, ուխտեցէք անմիջապէս զայն վերահաստատելու: Աշխարհիս այժմեան զժուարութեանց, կենաց պայքարին մէջ, ամեն կողմէ աստի կեանքը պաշարող արտմութեանց եւ տառապանաց մէջ այս ապականութեան հեղեղին առջև որ երիտասարդութեան սըրտէն հաւատքը, յոյսը, սէրը եւ բարոյական զգացմունքն անհետ ընել կը սպառնայ, ծնողք ո՛ր ալ աւելի զօրաւոր զարման մը, սփոթիչ միտիթարութիւն մը կրնաք գտնել եթէ ո՛չ հանապազօրեաց հաւատար սղօթից մէջ. Սրբոյ Կուսին Վարդարանը որ Բրիտանեակութեան ջնջումն սպառնացող մեծ վտանդէ մը ազատելու ոյժն եւ քաջութիւնը տուած ըլլալը պատմութեան վաւերական էջերը կ'աւանդեն, կարող չէ՞ միթէ ձեր ընտանեաց վրայ՝ ձեր որդւոց վրայ սպառնացող փոթորիկներն անհետ ընել. փորձեցէք, Բարեպաշտ ժողովուրդ, եւ պիտի համոզուիք որ Սուրբ Կոյս Մարիամ՝ որուն Բրիտանո Տէրն Մեր խաչի վրայ մերձ ի մահ յանձնեց ո՛չ միայն իւր սիրելի աշակերտը զՅովհաննէս, այլ յանձին նորա բոլոր մարդկութիւնը, պատրաստ է իւր մայրական գութն մեզ յոյց տալու, եթէ իրեն զիմելու ըլլանք եւ իւր օգնութիւնը ինդրեմք: Միթէ չե՞նք կրնար ամենայն վտահոտութեամբ հաստատել թէ այս վերջին անգամ Յիսուս Փրկիչ Մայր Եկեղեցւոյ մէջ իւր քաղցր Անուան սօնախօսութիւնը կատարելու համար միախուռն պաղատանօք առ ինքն ուղղած մեր ամենեցուն որդիական մաղթանաց շնորհիւ եւ Տիրամօր Կուսին բարեխօսութեամբը համաճարակ հիւանդու-

թիւնը անհետ եղաւ, շատերն իրենց ուխտիցը եւ փափաքան նոց զամազիւտ եզան եւ բոլոր Հասարակութեան վրայ երկնաշին չնորհաց ցօղ մը տխուցաւ :

Ազօթից օրէնքը, ոչ միայն անհատից եւ ընտանեաց այլ եւ Հասարակութեանց այլ կը զօրէ. այժ հասարակութիւնը ընտանիքներէ կը բազկանայ, ինչպէս ընտանիքը անհոտներէ. արդ ինչպէս անհառք եւ ընտանիք պարտին ազօթիլ, նոյնպէս հասարակութիւնը, եւ այդ՝ յաճախելով եկեղեցական պաշտամանց, հանդիսութեանց, ժամերգութեանց, քարոզից եւ խրատարանութեանց: Այժ Մեր Հասարակութիւնը պարտի կատարել նսեւայս նուիրական պարտաւորութիւնը, մանաւանդ պարտի ազօթիլ իւր եկեղեցւոյ եւ նորա Գերագոյն Հովուապետին եւ միանդամայն Հպատակատէր եւ Վեհափառ Կայսեր եւ Իւր մեծագոր Տէրութեան եւ աշխարհիս խաղաղութեան համար:

Աստուծոյ մեծապէս ընդունելի է եւ հաճելի ժողովրդեան մասնակցութիւնը եկեղեցական հանդիսութեանց մէջ: Աստուած իւր օրհնութիւնը չի վլանար այն ժողովրդեան, այն Հասարակութեան որ Սուրբ տաճարներն յաճախելով եկեղեցական դասուն հետ Աստուածային փառաբանութեանց կը մտնակցի, եւ իւր ինկանուէր ազօթքն եկեղեցւոյ պաշտօնէին մաղթանայ հետ խառնելով յերկինս կ'ուղղէ: Մեր Մեծարգոյ Գղերը, Մեր Հասարակութեան ամեն անհառք եւ ընտանիք այդ նուիրական պարտքն կը կատարեն արդեօք, միթէ Մեր սուրբ Տաճարներուն մէջ մանաւանդ հանդիսաւոր պաշտամանց ատեն շատերու բացակայութիւնը ստէպ ողբալու դառն հարկին մէջ չենք գտնուիր. միթէ այդ բացակայութեան ցաւալի օրինակը ուրիշներու ալ ազդելով եկեղեցականք Աշխարհականաց, մեծամեծք ստորին դասուց, եւ ծընողք՝ օրդւոց եւ ծառայից համար պատասխանատու չեն մնար աւաջի ատենի Աստուծոյ Մեր Հասարակութիւնը, Մեր Գղերը նախանձելի էր երբեմն իւր եկեղեցասէր բարեպաշտութեամբը. վկայ է Յիսուս Փրկիչ Մայր եկեղեցին, ուր եկեղեցական հանդիսից ատեն բոլոր Գղերը եւ Հասարակութիւնը մեծ եւ փոքր, տիկնայք եւ օրիորդք, երիտասարդք եւ պատանիք, գիշերանց խումբ խումբ կը դիմէին հանդիսութեանց եւ քարոզութեանց ներկայ գտնուելու համար, այդ ինչ մխիթարական եւ սխալի հանդէս մ'էր. հաւատարիմ մնանք Բարեպաշտ ժողովուրդք, Մեր Հարց սուրբ սովորութեանց, հիմա ալ նախանձելի Հասարա-

կութիւն մը հանդիսանանք մեր եկեղեցասէր բարեպաշտութեամբ Այն ստանն այս Մեր Սիրելի Հասարակութեան ճակատը երկնային շնորհօք ստանձին փայլ մը կը փայլէր, առաքինութեանց եւ բարեմամութեանց հանդիսիւ զօրացեալ եւ զարգացեալ արդարասէր եւ բարոյասէր Հասարակութեան անուանակոչութեան արժանացեր էր, «Հայ կաթողիկոսայ» անունը ճշմարտախօս եւ Աստուածաւախ անձ մը կը նշանակէր, ամեն ազգերէ եւ նոյն իսկ Մեր բարեխնամ եւ արդարադատ Տէրութենէն այսպէս կը ճանաչուէր. նախանձախնդիր ըլլանք այդ զօլիլի արժանապատուութեան. այն ստանն Երկինք լիուլի կը զեզուն Մեր Հասարակութեան վրայ իւր հողեպարար Օրհնութիւնքը, կը յաճախեն ամենայն լարիք եւ յաջողութիւնք, կ'անհետանան բոլորովին տարածայնութիւնք եւ տառապանք. այն ստանն կ'իրանայ Սաղմոսերգուն այն քաղցր խօսքերն՝ զորս Մեք Մեր Կաթողիկոսութեան նշանաբանն ընդունած ենք եւ Մեր Հայրապետական Գաւազանին վրայ զրոշմամ. «Ողորմութիւն եւ ճշմարտութիւն պատահեացին, արդարութիւն եւ խղաղութիւն համբուրեացին.» Ամէն:

Բերա 17 Ապրիլ 1894 Յառաբ Տօնի Հրաշագործ Գարունեան
Քրիստոսի:

ՍՏԵՓԱՆՈՍ ՊԵՏՐՈՍ Ժ.

ԿԱՅՈՂԻԿՈՍ—ՊԱՏՐԻԱՐԲ ԿԵԼԻԿԻՈՅ.

ՏՈՄԱՐԱԳԻՏԱԿԱՆ,

Շարունակութիւն (*)

ԶԱՏԻԿՆ, ԸՍՏ ՀԻՆ, ԵՒ ՆՈՐ ՏՈՒՄԱՐԱՑ (**)

Քանի որ Զատիկի վրայ խօսեցանք՝ քիչ մ'ալ կարևոր գիտելիք յաւելու՞նք, այսպիսի ինդիւններ հետաքրքրական ըլլալով եւ շուտ մտոցուելով՝ կրկնութիւնն աւելորդ չէ՛:

Նիկիոյ ժողովին զատկական կանոնն. —

«Զատիկը՝ գարնանային գիշերահառաւարէն վերջը հանդիպօղ լուսնի լրման յաջորդ կիրակին պիտի տօնուի»: Որ է Մարտի 22էն մինչեւ Ապրիլի 25ն միասին:

Նիկիական կանոնին մէջ երեք կէտ կայ դիտելի. — 1. Գիշերահառաւարն (Արեգական). — 2. Լուսնի (Լուսնի). — 3. Կիրակին:

Արեգական եւ Լուսնի շրջաններն տարեկան 11 օրուան չափ տարբերութիւն ունենալով իրարմէ, պէտք է նախ զայդ շտկել: — Բուն տարբերութիւնն է՝ 10 օր, 21 ժամ, 0 վայր, 14 րոպէ:

Լուսնի շրջանի վրայ խօսելով վերը յիշեցինք Մետոն Աթենացին, որ Իննեւտասներեակ կամ Ոսկեթիւ կոչուած շրջանն հնարեց, հետեւեալ հիման վրայ: — Լուսնի տարեկան յետամնացութիւնն՝ 19 տարուան մէջ իր շրջանն Արեգական հետ գրեթէ կը հաւասարեցունէ, այսպէս ըստ հին հաշուի տարւոյն 365 օր ու 6 ժամն 19ով բազմապատկեց եւ տասնութիննամեայ արեգականին շրջանին օրերն ու ժամերն գտաւ. (365 × 19 = 6935 օր, 6 ժամ × 19 = 114 ժամ.) որ է՝ 6939 օր եւ 18 ժամ: Նոյնպէս լուսնի ամսական ընթացքն՝ (ըստ հին հաշուի՝ 29 օր, 12 ժմ, 14 վր, 7 րոպ.) բազմապատկեց 235ով (վաճն զի 6939 օրն՝ արեգականին 228 ամիս կ'ընէ. մինչ լուսնականն՝ 235), եւ

(*) Տե՛ս Պատկէբ Չարբոբ Տարէ Դէ՛ս 23

(**) Ընդհանուր դիւրագոյն կերպը հոս նախ դնելէ յետոյ՝ ամենադիւրին և ցարդ անձանթօ միջոց մը յաւելումք:

դրեթէ հաւատարաջամի շրջանի դատու. որ է՝ 6939օր, 16 ժմ, 47, վր, 25րս Այս հաշուով Լուսնի եւ Արեգակիան շրջանները միացան իրարու հետ

Լուսնի շրջանին արեգակնային տարիէն որչափ ետ մնան տակի դերատ. հաշուելու համար վերադրի շրջանն կը գործածուի այսպէս.— Տասնուինն տարին անգամ մը Լուսնի եւ Արեւու շրջաններն միանալով իրարու հետ՝ հետեւեալ տարին նորէնոր կ'ըսկի 11 օրուան տարբերութիւնն. յաջորդ տարին 22 օր է, միւսն 33, այսպէս հետզհետէ. այսինքն այս թիւերն Լուսնի շրջանին վրայ դնելով կը հաւասարինք Արեւու շրջանին. մինչև 19երորդ տարին՝ ուր կը միանան դարձեալ:

Հասարակաց հետաքրքրական հարցումներէն մին է «Չափիլը երբ է. Նոր տոմարէն որչափ է տարբերութիւնն, ինչպէս կը հասկընան. ինչ է օրէնքը» Ոսկեթիւր եւ վերադիրը՝ որոնց վրայ է հիմակ խօսակցութիւննիս՝ այդ հարցմանց պատասխաններն են. Ա.ս այժմ քիչ մը բացատրենք եւ ապա դիւրատ. հետեւանքին հասնինք:

1. — Ոսկեթիւրն կամ իննեւտասներեակն զանելու համար՝ Քրիստոսի թուականէն 1 հանէ եւ 19ով բաժնէ. քանորդն Լուսնի շրջանն է. իսկ մնացորդն՝ Ոսկեթիւրն:

Այսպէս զալ տարւոյ (1895) Ոսկեթիւրն է, 1895 — 1 = 1894 : 19 = 99, 13. Ոսկեթիւրն է՝ 13:

2. — Վերադիրը զանելու համար ըստ հին տոմարին՝ Ոսկեթիւր կը սրբայտենք հետեւեալ ցուցակին մէջ թուանշանաւ, զըրերն վերադիրքն են:

Ոսկեգիր—Վերադիր	1=բ	2=ժգ	3=իդ	4=ե
Ոսկեգիր—Վերադիր	5=ժզ	6=իէ	7=ը	8=ժթ
Ոսկեգիր—Վերադիր	9=լ	10=ժա	11=իբ	12=դ
Ոսկեգիր—Վերադիր	13=ժդ	14=իե	15=զ	16=ժէ
Ոսկեգիր—Վերադիր	17=իը	18=թ	19=իա	

Գարնան զիչերահաւասարը մարտի 21ին ըլլալով՝ ասկէց վերջը եկող Լուսնի լրման յաջորդող կիրակին Չատիկ է ըստ Նիկիոյ ժողովին որոշման: Լուսնի ծնունդէն 14 օր վերջը՝ լրումն է Լուսնի. որ եթէ կիրակի հանդիպի՝ զիմացի կիրակին է Չատիկն:

Նիկիոյ ժողովին ժամանակ յուլեան տոմարին գարնան զիշերահաւասարն մարտի 21ին կ'իյնար. մինչդեռ այսօր զիտենք՝ որ 12օր ետ մնացած է, վասն զի մարտի 9/21ին է. ինչպէս որ տեսանք. եւ վեց տարիէն պիտի ըլլայ 8/21ին:

Քանի որ մարտի հասարակածէն վերջը եկող լուսնի լրման հետ է զործերնիս՝ մարտի 8էն սկսեալ մինչեւ ապրիլի 5 միասին՝ ծնած լուսինն՝ զատկական լուսինն է, որուն վրայ 13 օր անցնելէն ետքը, այսինքն ծննդեանը հետ 14, յաջորդող կիրակին Զատիկ է:

Ուստի կը մնայ՝ որ եւ է տարւոյն զատկական լուսինն եւ օրը գտնել:

3. — Զատկական լուսնի լրումն կ'ըսուի Աւագ լրումն լուսնի՝ զերբադոյն միջոցն է՝ վերադիրն գտնել ուզած տարւոյդ, 46 էն հանել, մնացածը մարտի առաջին օրէն համրել, լմնցած օրը՝ Աւագ լրումն է ըստ հին տոմարի. ուստի յաջորդող կիրակին է Զատիկն: Եթէ 46ին մնացորդը 21 էն պակաս է՝ մարտի 31 ին հետ միասին դէպի ապրիլ համրել, լմնցած օրն է՝ լրումն ըստ ամաթիւոյն. կը մնայ շարթուն օրը հասկընալ:

4. — Եօթներեակն կամ Շաբաթադիրը գտնելու համար ըստ հին տոմարին՝ Քրիստոսի թուականին վրայ 4 աւելցուր եւ 28ով բաժնէ, աւելցածն է Եօթներեակն որ արեգական 28 տարուան շրջանն ըլլալով՝

ա, բ, գ, դե, զ, է, ա, բզ, դ, ե, զ, էա, բ, գ, դ, եզ, է, ա, բ, գզ, ե, զ, է, աբ, գ, դ, ե, զէ. հաշուով կը յառաջէ: Եթէ չաւելնայ բան մը՝ 2է է նահանջի Շաբաթադիրն. որուն առջի զիրն կը զործածուի մինչեւ Մարտ, իսկ յետոյ երկրորդն:

Իսկ ամսոյն օրերն հետեւեալ աղիւսակով գտնելով ըստ հին տարւոյ Զատիկն գտնուած կ'ըլլայ:

Եօթներեակ	Ա.	Բ.	Գ.	Դ.	Ե.	Զ.	Է.
Մարտ	հինգ.	ուր.	չար.	կիր.	երկ.	երգ.	չորգ.
Ապրիլ	կիր.	երկ.	երգ.	չոր.	հինգ.	ուր.	չար.

Այսպէս գալ տարւոյ Ոսկեթիւն է 13, վերադիրն ԺԴ. զոր հանելով 46էն կ'ունենամք 32, որ է ապրիլ 1ին աւագ լրումն լուսնի. թէ չարթուն օր օրը կ'իյնայ այդ՝ կիրակադիրն կ'իմացունէ: 1895 + 4 = 1899 : 28 = (67) 23, որ է է: Ուրեմն ապրիլի 1 չարթ օրն է Աւագ լրումն. կիրակի 2 ապրիլի՝ Զատիկ է ըստ հին տոմարին:

(Շարունակելի)

Ս. Վ. Ն.

ՊԱՏԱՐԱԳԱՄԱՏՈՅՑ

ԵԿԵՂԵՑԱԿԱՆ — ԿՐՕՆԱԿԱՆ

Շարայարութիւն (*)

ԱՂԹԹԻ ՀԱՒԱՏԱՑԵԼՈՑ Ա.

«Ձկնի բանայոյ գծրարն ասէ Քահանայն խորհրդաբար:

ԲԱՐՍ. — Դու Տէր ցուցեր մեզ զմեծ զայս խորհուրդ վերկութեան, դու արժանի արարեր զմեզ զանարգ եւ զանպիտան ծառայս քո լինել սպասաւորս սրբոյ սեղանոյ քո. դու բաւականացո զմեզ զօրութեամբ Հոգւոյդ քո սրբոյ 'ի պաշտօնս յայս, զի անդատապարտս կացեալ առաջի քոց սրբութեան վառաց՝ մատուցուք քեզ զպատարագս գոհութեան, զի դու ես որ առնես զամենայն յամենայնի: Տուր Տէր եւ վասն մերոց յանցանաց եւ ժողովրդեանս անգիտութեան՝ պատարագացս մեր հաճոյ եւ ընդունելի լինել առաջի քո:

ՈՍԿ. — Գոհանամք զքէն Տէր Աստուած զօրութեանց զի արժանի արարեր զմեզ կալ եւ այժմ առաջի սրբոյ սեղանոյ քո եւ հայցել զողորմութիւն քո վասն մեզաց մերոց եւ ժողովրդեանս անգիտութեան. ընկալ Տէր զաղօթս մեր եւ արա զմեզ արժանի մատուցանել քեզ զաղօթս՝ զհայցուածս եւ զանարիւն պատարագս վասն ամենայն ժողովրդեան քո. բաւականացո զմեզ զկարգեալս 'ի սպասաւորութիւնս քո այս՝ զօրութեամբ Հոգւովդ քով սրբով անբասիր եւ մաքուր սուրբ վկայութեամբ մտաց մերոց կարգալ զքեզ յամենայն ժամանակի եւ յամենայն տեղիս, զի լուիցես մեզ եւ ողորմեսցիս առատ բերարութեամբք:

«Սարկաւագն. — Ընկալ, կեցո եւ ողորմես եւ պահես զմեզ Հնորհիւդ:

Իմաստութեամբ:

(*) Տե՛ս Պատիւեր Ե. Տաբէ, Ըէ- 1:

«Քահանայն 'ի ճայն. — Զի քեզ վայելէն ամենայն փառք
և երկրպագութիւնն Հօր, և այլն»

«Սարկաւազն. — Եւ եւս խաղաղութեան, և այլն»

ԱՂՕԹՔ ՀԱԻՍՏԱՑԵԼՈՑ Բ.

«Ե» ասէ Քահանայն խորհրդաբար. —

ԲԱՐՍ. — Տէր Աստուած որ այց արարեր ողորմութեամբ
և զթութեամբ խոնարհութեան մերում, որ կացուցեր զմեզ
զանալիսան և զմեղաւոր և զանարժան ծառայս քո յանդիման
փառաց սրբութեան քո և սպասաւորս սրբոյ սեղանոյ քո, զու
ղօրացո զմեզ զօրութեամբ Հոգւոյդ քո սրբոյ 'ի պաշտամանս
յայտփիկ, և սուր մեզ բան 'ի բանալ զբերանս մեր և 'ի կար-
դալ զչնորհս Հոգւոյդ քո սրբոյ յառաջադրեալ յընծայքս յայտփիկ:

ՈՍԿ. — Դարձեալ բազում անգամ առաջի քո անկանխմբ
և զքեզ աղաչեմք բարերար և մարդասէր, որպէս զի նայելով
յաղաչանս մեր մաքրեսցես զանձինս և զմարմինս մեր յամե-
նայն աղտեղութենէ մարմնոյ և հոգւոյ, և սացես մեզ անա-
մօթս և անդատապարտս կալ առաջի սրբոյ սեղանոյ քո: Շը-
նորհեա Աստուած և աղօթակցաց մերոյ յառաջդիմութիւն կեն-
ցաղոյ և հաւատոց և հոգեւորական հանճարոյ, սուր նոցա
հանապազ երկիւղիւ և սիրով պաշտել զքեզ անամօթս, և ան-
դատապարտս հաղորդել սրբոց քոց խորհրդոց, և երկնաւոր ար-
քայութեանդ արժանաւորել:

«Սարկաւազն. — Ընկալ կեցո և ողորմեա և պահեա ըզ-
մեզ 'ի շնորհս քո:

Իմաստութեամբ»

«Քահանայն 'ի ճայն. — Որպէս զի ընդ հովանեալ քո պահ-
պանեալք հանապազ՝ քեզ փառս վերառաքեսցուք Հօր և Որդ-
ւոյ և Հոգւոյդ, և այլն»

ԱՂՕԹՔ ՔԵՐՈՎԲԷԱԿԱՆ ԵՐԳՈՑՆ

«Ե» ասէ Քահանայն խորհրդաբար. —

(Բարս և Ոսկ միասին) . — Ոչ ոք արժանի յմբռնելոցս
մարմնաւոր ախտիւք և ցանկութեամբ. և այլն. ծանօթ աղօթ-
քըն ցվերջ:

«Զկնի քրովբեական երգոցն ասէ Սարկաւազն.

Յաւելցուք զաղաչանս մեր 'ի Տէր:
Վասն պատուական ընծայիցս զՏէր աղաչեսցուք:
Վասն սրբոյ Տանս եւ որոց մասնենն 'ի սա հաւատովք եւ
պատկառանօք եւ երկիւղիւ Տեառն զՏէր աղաչեսցուք:
Վասն աղատելոյ զմեզ յամենայն վշտաց, 'ի բարկութենէ,
'ի վտանդաց եւ յանժուժկալութենէ, զՏէր աղաչեսցուք:

ԱՂՕԹՔ ԸՆԾՍՅՄԱՆ

«Եւ գկնի 'ի սուրբ սեղանն զաստուածային ընծայսն զԵտե-
ղելոյ՝ ասէ՛ Գանական ի ծածուկ.

ԲԱՐՄ. — Տէր Աստուած մեր որ արարելք զմեզ եւ ածելք
'ի կեանս յայս. որ ցուցեր մեզ զճանապարհն՝ փրկութեան, եւ
եառուր մեզ զերկնաւոր խորհրդոցն զյայտնութիւն. դու ես որ
կարդեցեր զմեզ 'ի պաշտօնս յայս զօրութեամբ Հոգւոյդ քո սրբ-
բոյ: Արդ հաճեսցիր Տէր լինել մեզ պաշտօնեայս նորոց Աւետ-
եայ քոց եւ սպասաւորս սրբոց քոց խորհրդոց, ընկալ զմեզ ըզ-
մերձեցողքս 'ի սուրբ սեղան քո ըստ բազում ողորմութեան քո,
զի արժանաւորք եղիցուք մատուցանել քեզ զբանականս զայս
եւ անարիւն զենուժն վասն մեր մեղաց եւ ժողովրդեանս ան-
զխտութեան, զոր ընկալեալ 'ի սուրբ՝ յերկնային եւ յիմանալի
քո մատուցարանդ 'ի հօտ անուշից՝ տաքեցեսն մեզ զչնորհս
Հոգւոյդ քո սրբոյ: Նայեա 'ի մեզ Աստուած եւ 'ի պաշտօնս
մեր յայս, եւ ընկալ զսա որպէս ընկալար զԱբելի զընծայսն,
զՆոյի պատարագսն, զԱբրահամու զնուէրսն, զՄովսիսի եւ զԱ-
հարոնի զքահանայութիւնսն, զՍամուելի զխաղաղականս. որ-
պէս ընկալար 'ի սրբոց քոց Առաքելոց զճշմարիտ զայս սպաս՝
այդպէս եւ 'ի մերոց մեղաւորաց ձեռաց ընկալ զընծայս զայս
մարդասիրութեամբք քով Տէր. զի արժանաւորեալք սպասաւորել
անդատապարտս սրբոյ Սեղանոյ քո, բերկրեսցուք 'ի վարձս հա-
ւատարիմ եւ իմաստուն անտեսաց յահազին աւուրն արդար հա-
տուցման:

(Շարայարեի)

Ս. Վ. Ն.

ՊՈՒԿՈՅԻ ԵՐԻՅՈՒ

ՊԱՏՄՈՒԹԻՒՆ

ՍՐԲՈՒ ՀԻ ՄՈՆԻԳԱՅԻ

ՔԱՐԳՄԱՆԵՑ

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Վ. ԱՐԻԿԵԱՆ

(Շարունակութիւն) (*)

Սառուղիւ ալ հազիւ Քրիստոս Տէրն մեր աշխարհքիս վրայ
երեւցաւ, տեսնուեցաւ որ խոնարհ կանայք մատաղ մանուկնին
ծնկուըններնուն վրայ առած, համբուրելով ու դղուելով հաւատոյ
խիտա վարդապետութիւնները անոնց սորվեցուցած ժամանակ-
նին, կ'ըսեն միանգամայն թէ՛ «Որդեակ իմ, աւելի կ'ուզեմ ու-
տիցս առջին մեռնիլդ քան թէ մահու չափ մեղօք զԱստուած
վշտայընելդ տեսնել»

Եւ այս դերագանց արարածը բերնով ըսածն արդեամբ ի
զօրծ ալ կը դնէր Մերթ՝ ինչպէս Լինկոնէսի երեք ծննդակից
ղաւակաց մայրը, հաւատոյ համար դատապարտուած երեք մաս-
ղաչ որդուցը շանտը կ'իջնար, եւ հոն մէկէն մէկալին վազելով
լի ցնծութեամբ կ'ըսէր. «Ո՛հ, բոլոր իմ դերագանծ նախնեացս
մէջէն եւ ոչ մին իմ անուանս այնպիսի փայլ մը տուած էր,
ինչպէս զուք հիմայ ձեր մահուան անմահ պատուովը կուտար
մեզի»:

Մերթ Օղէօնցի սուրբ Սիմիտրիանոսի մօրը պէս, որ լսե-
լով թէ իւր որդին Քրիստոսի համար զլստաութեան դատապար-
տուեր է, եւ թէ արդէն զինքը կատախիսող կը տանին, կը սկի

(*) Տէս Պատկէր Ե. Դարէ Բէ- 1:

զողալ ու վախնալ ոչ ուրիշ բանի համար, այլ միայն որ չըլլայ թէ որդին՝ զիս վեշտասանամեայ ծաղիկ հասակին մէջ ըլլալով, վերջին վայրկենին միտքը փոխէ եւ չուզէ այս կեանքս թողուլ. անոր համար կ'ելլէ ածապարելով զիմացը կը վազէ եւ հետուէն զինքը տեսած չտեսած կը սկսի աղաղակիկ բոլոր ձայնովն թէ՛ «Որդեակ իմ, երկինք նայէ, կեանքդ քեզմէ չին կրնար յափշտակել, այլ 'ի լուսազոյնն կը փոխն»»

Մերթ սրբունի Դիոնէսիեայ նման, որ տանջանարանի քով ոտքի վրայ կեցած, հարուածոյ տակ հողին աւանդող որդւոյն՝ նայուածքովը քաջալերութիւն կուտայ, եւ մեռնելէն վերջը քրիստոնէական զուարթագին երգերով եւ մայրական ցաւակն հեծեծանօք ձաղկիկէ կապուտակած սուրբ մարմինը կը տանի կը թաղէ:

Եւ թէ հայեցուածքն ու խրախուսանքն բաւական չեն ըլլար որդի մը զլիսատութեան բեռնն վրայ անյողորդ պահելու եւ հարկ կ'ըլլայ աղաչանաց ու արտասուաց զիմել, ահա կը տեսնես որ մայրն որդւոյն ոտքն ինկած կ'աղաչէ ու կը պաղատի որ իւր սիրոյն համար յանձն առնու արութեամբ մեռնիլ. Մահարայեցւոյ այն կտրիճ մօրը պէս, որն որ թէպէտ Քրիստոսէ յառաջ էր, սակայն Անոր քիչ մը վերջը աշխարհք բերելու հրովն արդէն իսկ վառեալ ըլլալով, մեծ ու անմոռաց յիշատակ մը թողուց քրիստոնեայ մարց:

Առաջին վեց որդիքը մեռնելու խրախուսելէն, ըստ հետեւ որդի ալ վեց անգամ որդւոյ մը դառն մահուան խոցովն ի խոր խոցուելէն վերջը, թէպէտ ցաւօք սրտի, բայց զուարթութեամբ զիմաց կը մերձենայ եօթներորդին, կրտսերադուռին, երեքտասանամեայ դաւկին, իւր Բենիամինին, վախնալով որ չըլլայ թէ եղբարցը հետեւելու քաջութիւնը չունենայ, կը նետուի անոր ոտքը, եւ կուրծքը ցուցնելով կ'ըսէ անոր, «Որդեակ իմ յիշէ որ ինն ամիս զքեզ արդանդիս մէջ կրեցի, եւ երեք տարի ալ կաթովս զքեզ մոռցի. ողորմէ ինձի կ'աղաչեմ, մի վախնար դահճէն, այլ եղբարցդ պէս դուն ալ քաջութեամբ մահն ընտրէ»:

Այսպիսի դէպքերու մէջ կնոջ մը, մօր մը զգացած ցաւը, օրինակի աղագաւ Սիմիորողի մը, Ֆէլիսիդէի մը եւ ուրիշ իրենց նմանացը զգացած աղէկիզութիւնը, զրիչ մը երբէք կարող պիտ'որ չըլլայ նկարագրել: Այսչափս միայն կրնանք զգալ ու ըսել թէ այսպիսի մարց իբրեւ վարձք, որդիքնին զրկած յաւիտենական երանութիւն մը վայելելը շատ չէ:

Տարակոյս չկայ որ Աստուած նոյնօրինակ զոճողութիւնս ներ ցանցառ կը ինդրէ: Բայց ան ալ ստոյգ է թէ մայր մը որ՝ չի կրնար որդւոյն ժամանակաւոր կեանքը զոհել, անոր յաւիտենական կեանքը փրկելու համար, այսպիսին ճշմարիտ քրիստոնեայ մայր մը չի համարուիր: Մայր մը որ բաւական սիրտ չունի նետուելու ի մէջ որդւոյն եւ ոճրագործութեան, ի մէջ որդւոյն եւ վատթարութեան, անիկայ ցած մայր է եւ անարժան այն փառաւոր անուան:

Բայց եթէ մայրն պատրաստ ըլլայ ամենայն ինչ զոհելու, իւր ժամանակը, իւր հանգստութիւնը, նոյն իսկ որդւոյն կանքը, զանիկայ պղծութենէ եւ ապականութենէ ազատելու համար, կը հարցընեմ՝ ինչպէս այնպիսի տղան կրնայ կորսուիլ. տարակոյս չկայ որ չար աշխարհքիս փոթորիկները կրնան զինքն գըլորել ձգել, թերեւս խաղալիք ալ ըլլայ անոնց եւ ժամանակ մըն ալ մոլար ճամբաներու մէջ թափառական չըջի, բայց կորսուիլ՝ ոչ երբէք. միշտ խարխիս մը կայ իրեն համար եւ զիտէք որուն ձեռքը. նոյն իսկ իրեն մօրը ձեռքը, եւ ասոր համար է որ մէկը չի կրնար զայն կողոպտել կամ խորտակել: Առաջիկայ Պատմութեանս մէջ նոյնին սրտաշարժ մէկ օրինակը պիտ'որ տեսնենք. եւ կրնամ համարձակութեամբ հաստատել ու ըսել թէ անկարելի է որ մայր մը՝ այս պատմութիւնս մտադրութեամբ կարգայ լինցընէ եւ չսորվի անկէ՝ իւր որդւոյն գիւրբակի նաւակն ամէն տեսակ փոթորկաց ու ալէկոծութեանց դէմ յաջողութեամբ պաշտպանելու եւ ընկղմելէ ազատ պահելու կարողութիւն ունեցող խարխիսին գործածութեան կերպը:

Որչափ ալ հարկաւոր ըլլաւ յիշեցընել քրիստոնեայ մարց՝ իրենց որդւոցը հոգին կրթելու եւ պաշտպանելու համար Աստուծոմէ ընդունած կրկին զօրութիւննին, ի վերայ այս ամենայնի եթէ այս մատենս պարզապէս միայն այս կրկին համարը պարունակելու ըլլար, գուցէ թէ այսպիսի աշխատութեան ձեռք չէի զարնել: Ես այս երկասիրութեամբ ուղեցի ուրիշ մեծագոյն ճշմարտութիւն մի լոյս ընծայել. այսինքն սորվեցընել մայրերու այնպիսի զաղանիք մը, որ որչափ կարեւոր, այնչափ ալ դժբախտութեամբ մոռցուած է. այնպիսի զաղանիք մը, յորում կը կայանայ միանգամայն թէ՛ քրիստոնէական հայրութեան վեհափառ մեծութիւնը եւ թէ՛ աշխարհիս տառապանաց դէմ մաքառելու մի միակ գերազանց միջոցը:

Պիտի չմոռնամ երբէք այն ներքին այլալուծիւնը զոր ըզ-

զացի, երբ առաջին անգամուն պատանուց մը մահուան անկողնոյն գլուխն՝ իբրև եկեղեցական պաշտօնեայ կամ առաւել եւս իբրև իմ մտերիմս, զսնուեցայ: Աչքիս առջին է գեռ անոր հօրը լուռ մունջ, խոր արտմութեան ու ցաւոց մէջ ընկղմած, բայց որ յոռեղոյնն է քան զսամնայն, առանց արցունք թափել կարենալու, խցին մէջ վեր վար պտտիլը՝ եւ անոր խեղճ մօրը՝ մահուան անկողնոյն դիմացը նստած, հոգեվարութեան ժամանակ արտին մէջ զսպած հեծեծանաց տեղի տալով յորդութեամբ արտասուելը: Ես ալ՝ իրեն քով նստած, թէպէտ մորմոքեալ սըրտիւ, սակայն չդիտնալով թէ ինչպէս զիրենք մխիթարեմ կամ մանաւանդ թէ չհամարձակելով այս բանիս, լուռ կը կենայի: Այս խորին ցաւոց երկայն լուութեան ժամանակ (վասն զի ինչ բան կարելի է ըսել), քաջ կը յիշեմ որ ինք իրենս կը հարցընէի թէ ինչպիսի տրամադրութեամբ է որ Աստուած՝ ինքնին բարութիւն ըլլալով իսկ, կրնայ թոյլ տալ այսպիսի իրաց եւ մօր սիրան այսպէս չարաչար խոցել: Երկու տարի վերջը հազիւ այս իմ հարցմանս լուծումը գտայ, երբ՝ նոյն սենեկին մէջ, եւ ափսոս, նոյն անկողնոյն գլուխը, նոյն այն խեղճ մօր հոգեվարութեան ներկայ գտնուելով, իւր բերնէն այս վերջին խօսքերը լրսեցի՝ «Ահա որդեակս գտնուելու կ'երթամ»: Այս խօսքէս լոյս մը ծաղկեցաւ յիս եւ տեսայ որ այս աշխարհքիս կեանքն իրաց վերջին առարկութիւնը չէ: Աստուած շատ անգամ հոգիները կատարելագործելու, սրբացընելու եւ իրենց մեծամեծ առաքինութեանց փորձն առնելու համար, կը բամէ, կ'անջատէ երկու անձանց մէջ եղած սերտ սիրոյ կապերը. վասն զի կարող է զանոնք վերստին միացընել եւ այնպիսի աշխարհքի մէջ՝ ուր կատարելագոյն եւս եւ առանց մէյ մըն ալ իրարմէ բաժնուելու կրնան զիրար սիրել: Սրտի այլայլութենէս՝ զոզոջուն մատով մը գոցեցի սա մօր աչուրները. եւ այնուհետեւ շատ անգամ մը տաժելով իրեն եւ իւր որդւոյն վրայ, որոնք ալ աշխարհքէս անյայտ եղած, բայց յերկինս միացած էին, կը հարցընէի ինք իրենս թէ ինչ մնացած է արդեօք իրենց երկու տարի յառաջ ընդունած վերքէն. հազիւ թէ յիշատակը, ո՞վ գիտէ թէ նոյնիսկ այն յիշատակն ալ իրենց երջանկութեան առաւելութեան պատճառ մը չէ եղած:

(Շարայարեյի)

ԱՌ ԶԵՌՆ

Բ Ա Ռ Ա Գ Ի Ր Ք

Լ Ա Տ Ի Ն Ե Բ Է Ն — Հ Ա Յ Ե Բ Է Ն

Ի ՊԷՏՐ ԴՊՐՈՑԱՑ

ՍՇԽՍՏԱՍԻՐԵԱՑ

Տ . ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ Վ . ՄԻՍՔՃԵԱՆ

ՈՒՍՈՒՑԻՉ ՀԱՅԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ ՅՈՒՐԲԱՆԵԱՆ ԴՊՐՈՑԻ
ԵՒ Ի ՀՌՈՎՄԷԱԿԱՆ ԿՂԵՐԱՆՈՑԻ

Ի ՀՌՈՎՄ

Ի ԲԱԶՄԱԼԵԶՈՒԵԱՆ ՏՊԱՐԱՆԻ

Ս . ԺՈՂՈՎՈՑ ՏԱՐԱԾՄԱՆ ՀԱԻԱՏՈՑ

1893 — ՌԵՒԲ

ՊԱՏԿԵՐ տաան և. հինգ օրջ մի անգամ կը հրատարակուի:

Բաժանորդագրութան տարեկան գինն է
Կ. Պոլսոյ համար 40 դանեկան
Գաւառաց և. օտար երկիրներու համար
բղբատարի ծախսն ի միասին հաշուելով 50 « «

Խորասանչիշր թիշ 2 դանեկան

ՊԱՏԿԵՐԻ խմբագրատունն է ի Բերա, Նեշիլ փողոց
Թի. 1, ուր պետք է դիմել բաժանորդագրութան և. քերթին
վերաբերեալ այլ ամենայն խնդրոց համար:

RÉDACTION DU BADGUERE

Constantinople, Péra, rue YÉCHIL N° 1